אנקורי

בחירה שעושה שכל

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

מועד קיץ תש"ף 2020

(30%)

הפתרון נכתב על ידי

עדי שטרן

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון – בראשית

<u>שאלה 1</u>

א.

1) הסדר שיוצר האל בבריאה בא לידי ביטוי בשתי דוגמות (כל האפשרויות מתקבלות):

- אלוהים מבדיל בין אור לחושך – בכך הוא יוצר סדר בחלקי היממה המופרדת ליום ולילה.
- אלוהים מבדיל בין המים לרקיע- בכך הוא יוצר הפרדה בין מים לשמיים
- אלוהים מעביר את המים למקום אחד- ובכך מפריד בין ים ליבשה
- אלוהים קובע ליום את השמש כמאור וללילה את הירח- ובכך יוצר הפרדה בין האור והיום לחושך והלילה.

2) דוגמות לאמצעים ספרותיים שמשרתים את הסדר שהאל עושה בסיפור הבריאה הן:

- ביטוי מנחה: בתחילתו של כל יום חוזר הביטוי "ויאמר אלוהים" המעיד על תחילת הבריאה של אותו היום.

- ביטוי מנחה: בסופו של כל יום חוזר הביטוי " וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר" אשר מסכם את הבריאה של אותו יום ומפריד בינו לבין היום הבא.

- הקבלה בין ימי הבריאה בשני חלקי השבוע:

היום הראשון, בו יש הפרדה בין אור וחושך מקביל ליום הרביעי;

היום השני, בו נוצרים השמיים מקביל ליום החמישי בו נבראים עופות השמיים וחיות המים,

היום השלישי, בו נוצרת היבשה מקביל ליום בו נבראות חיות היבשה.

ב. 1) תפקידיהם של המאורות:

- להבדיל בין יום ללילה
- לסמן את רוחות השמיים
- לסמן ימי חג ומועד
- להאיר את הארץ

2) תיאור בריאת המאורות מנוגד לאמונה הרווחת במזרח הקדום כי המאורות הם אלים בכך שבתיאור המקראי האל הוא זה שבורא את המאורות, הם לא היו קיימים אלמלא ברא אותם ולכן אין להם כלל אפשרות להתקיים כאלים: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם... וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים.... וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים"- אלוהים מצווה על בריאתם וכן הפעלים "ויעש" "ויתן" מעידים על עשייה ובריאה מידי אלוהים.

ג.

1) ההרמוניה בפס׳ 30-29 באה לידי ביטוי בכך שמתואר עולם שבו בני האדם ניזונים מן הצומח בלבד ואינם פוגעים בבעלי חיים על מנת שישמשו כמזון. כך גם בעלי החיים ניזונים מהצומח בלבד: ״ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בּוֹ פְרִי-עֵץ, זֹרֵעַ זָרַע: לָכֶם יִהְיֶה, לְאָכְלָה .**ל** וּלְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, אֶת-כָּל-יֶרֶק עֵשֶׂב, לְאָכְלָה; וַיְהִי-כֵן״ - רק זרעים, עצים וירק עשב משמשים למאכל.

2) התיאור שעולה בקנה אחד עם התיאור בבר׳ א׳ הינו התיאור בישעיה, שם הנביא מתאר בעלי חיים שבאופן רגיל טורפים בעלי חיים אחרים, חיים ביחסי שלום אחד לצד השני: ״ גָּר זְאֵב עִם-כֶּבֶשׂ, וְנָמֵר עִם-גְּדִי יִרְבָּץ; וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו, וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם .**ז** וּפָרָה וָדֹב תִּרְעֶינָה, יַחְדָּו יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן; וְאַרְיֵה, כַּבָּקָר יֹאכַל-תֶּבֶן.״

התיאור המנוגד הוא זה המופיע בבר׳ ט, שכן בו האל מתיר לאדם לאכול מן החי בעלי החיים: ״כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי, לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה: כְּיֶרֶק עֵשֶׂב, נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כֹּל״

<u>שאלה 2</u>

א.1) ראיה המוכיחה שיצחק הבין שאי אפשר לשנות את תוצאות התרמית של יעקב:

<u>בפס׳ 37</u>: ״ וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו, הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ וְאֶת-כָּל-אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים, וְדָגָן וְתִירֹשׁ, סְמַכְתִּיו; וּלְכָה אֵפוֹא, מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי״- כשעשיו מתעקש לקבל ברכה מאביו, יצחק אומר לו שהוא כבר העניק לו את כל הברכות האפשריות ולא נותר לו במה לברך אותו.

ראיה המוכיחה שיצחק הבין שאי אפשר לשנות את תוצאות התרמית של יעקב:

<u>פס׳ 41</u>: וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו, אֶת-יַעֲקֹב, עַל-הַבְּרָכָה, אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו; וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ, יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי, וְאַהַרְגָה, אֶת-יַעֲקֹב אָחִי .– עשיו מבין שהברכה שלאביו לא היתה ברירה אלא להעניק לו ברכה סתמית בלבד ובגלל זה הוא שונא את יעקב שנאה עמוקה וזומם להרוג אותו, זה הדבר היחיד שנותר לו לעשות למול הרמייה שלו.

2) רבקה ממשיכה להגן על יעקב גם לאחר מעשה הרמייה בכך שהיא רוקמת תכנית כיצד למלט אותו מפני עשיו ומהתכנון שלו להרוג אותו ומבלי שיצחק ידע על כך, היא מתכננת לומר ליצחק שצריך לשלוח את יעקב לאחיה לבן שגר בחרן על מנת שימצא שם כלה, שלא יתחתן חלילה עם אחת מבנות העם החיתי שגר גם הוא בכנען.

ב.

1) ההבדל בסדר הברכות הוא: בעוד שבברכה ליעקב הוא קודם מברך אותו בברכת רוויה כלכלית ולאחר מכן בברכת שליטה על עמים אחרים, בחזרה על הברכה באזני עשיו הוא מציין קודם את ברכת השליטה ולאחר מכן את הברכה הכלכלית.

2) לפי דברי רש"י הסיבה לשינוי בסדר הברכות היא שמה זה משנה אם הוא יברך את עשיו גם בברכה כלכלית אם בסופו של דבר יעקב בורך לשלוט בו, נכסי עשיו גם ככה יהפכו להיות נכסי יעקב.

ג.

1) עשיו אומר שהתנהגותו של יעקב קשורה בשמו, בשורש עק"ב שפירושו מרמה – "ויעקבני זה פעמיים"- הוא מאשים את יעקב בכך שהוא רימה אותו פעמיים, הוא גם לקח ממנו במרמה את הבכורה (בפרק כ"ה) וגם גנב ממנו כעת את הברכה של אביהם.

2) לדעתי ההאשמה אינה מוצדקת מכיוון שעשיו הסכים מרצון לעסקה שהציע לו יעקב והסכים למכור לו את הבכורה תמורת אותו נזיד עדשים.

תשובה אפשרית נוספת:

לדעתי ההאשמה מוצדקת מכיוון שהעסקה שיעקב עשה עם עשיו נעשתה תוך ניצול חולשתו של עשיו, כשהוא חוזר עייף ורעב מן השדה ולכן היה נח להסכים לכל הצעה, מה גם שיעקב נתן לו בתמורה לבכורה דבר חסר ערך, נזיד עדשים, בעבור יקר ערך מאוד, הבכורה. כך שהעסקה היתה לא הוגנת.

פרק שני- נושאי ההרחבה

שאלה 3- החוק המקראי

א.העבד הוא אדם מקרב העם העברי, עם ישראל והנסיבות שבגללן הוא עשוי היה להגיע לעבדות הן:

- **שבויי מלחמה שנמכרו לעבדות**
- **אנשים שהתרוששו מנכסיהם ומכרו עצמם לעבדות- לשארית חייהם או עד להחזרת החוב**
- **בן של עבד שנולד בבית האדון למציאות של עבדות**
- **גנב שאינו יכול לשלם את הקנס שהוטל עליו בעקבות פשעו**

ב. ראיה לחופש הבחירה של החלש בחברה:

"וְהָיָה כִּי-יֹאמַר אֵלֶיךָ, לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ: כִּי אֲהֵבְךָ וְאֶת-בֵּיתֶךָ, כִּי-טוֹב לוֹ עִמָּךְ"- במידה והעבד אוהב את אדונו ומרוצה מחייו בביתו, יש לו את החופש להחליט שלא להשתחרר בשנה השביעית ולהשאר עבד לאדונו.

ראיה להגנה של החברה על החלש:

" וְכִי-תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי, מֵעִמָּךְ--לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ, רֵיקָם .**יד** הַעֲנִיק תַּעֲנִיק, לוֹ, מִצֹּאנְךָ, וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ"

כאשר העבד משתחרר בשנה השביעית אדונו לא שולח אותו לחופשי בידיים ריקות אלא נותן לו מהצאן, מהיין ומהחיטה שלו שישמשו אותו כשיוצא לדרכו.